

Местото на Северна Македонија во стратегијата на Кина за Западен Балкан

Местото на Северна Македонија во стратегијата на Кина за Западен Балкан

Постои ли кинеска стратегија за Западен Балкан?

Од почетокот на процесот на „отворање кон светот“, НР Кина (во натамошниот текст Кина) направи голем напредок во напорите да стане еден од најрелевантните чинители во светот во повеќето области. Нејзиниот екстремно брз економски раст, особено во текот на 90-тите години на минатиот век и 2000-те, обезбеди предност во однос на трговија и инвестиции која Кина не се двоуми да ја искористи за промоција на нејзините надворешно-политички цели.

По светската финансиска криза од која Кина излезе речиси „без гребнатинка“, кинескиот економски модел често се истакнува како алтернатива на западните вредности на либерална демократија и пазарна економија, особено за нискоразвиените и земјите во развој во Азија, Африка и Латинска Америка. Сепак, глобализираниот пристап кој Кина го усвои во текот на последните години има за цел да го промовира нејзиниот модел надвор од границите на т.н. Трет свет и во зоната на ЕУ. 17+1 соработката со ЦИЕ и ПиП, започнати во 2012 и 2013 година, соодветно, се највидливи примери на кинеските обиди за соработка со земји кои не се во нејзиното соседство и досега

Извор: unsplash.com

биле изоставени од нејзините надворешно-политички приоритети. Додека резултатот и влијанието на овие политики се дискутабилни, кинеските иницијативи претставуваа аларм за Брисел и доведоа до обновување на европската перспектива за земјите во непосредната зона на интерес на ЕУ – Западен Балкан (Pavličević, 2019).

Регионот на ЗБ со својата геостратешка положба отсекогаш го привлекувал интересот на регионалните сили – Русија и Турција. Во текот на нивното повеќедекадно присуство во регионот, тие развиле јасни стратегии засновани на вкоренети интереси и традиционални сојузништва. Но, кинеските цели и активности остануваат релативно нејасни, како за локалните креатори на политики така и за западните партнери – ЕУ и САД. Некои истражувачи зборуваат за кинеското присуство во ЗБ преку традиционалните концепти впишани во приципите на кинеската надворешна политика, како што се „заемна корист“ и „ситуација во која сите добиваат“ (Zhou, 2004:6). Други наведуваат концепти кои се неодамна развиени од страна на највисокото кинеско политичко ниво како хармоничен и мирен развој во „заедница на споделена судбина“ (State Council, 2011), додека некои ја перципираат Кина како „вистински предатор“ во регионот (Mirel, 2019), или закана по единството на ЕУ (Turcsanyi, 2014).

Овој труд има за цел да ја појасни кинеската агенда во регионот, фокусирајќи се особено на Северна Македонија, но и правејќи споредби со другите држави кога тоа е релевантно за да се идентификува појавата на шеми. Имајќи го предвид непостоењето на експлицитно дефинирани цели од кинеска страна, определувањето на шемите е суштинско за да се открие дали постои наменска стратегија зад кинеското присуство во ЗБ и, ако тоа е случај, во што се состои стратегијата и што таа значи за РС Македонија. Наоѓањето одговори на овие прашања е неопходно за да се изработи соодветна политика за Кина која би им помогнала на властите да ги максимизираат националните интереси и да избегнат можни замки. Иако овој труд не обезбедува сеопфатен приказ на сите интеракции меѓу македонски и кинески чинители, се осврнува на најрелевантните и илустративни примери, особено во однос на економската соработка – област во која Кина има најголема тежина за регионот, вклучувајќи инвестиции и различни инфраструктурни проекти.

Следниот дел од документот ќе се осврне на кинеското присуство во РС Македонија, фокусирајќи се на разликата меѓу јавни договори и вклучување чинители директно поддржани од кинеската влада (на пр., државни претпријатија и банки) и приватен капитал. Потоа ќе го анализира македонското учество во кинеската иницијатива Појас и Пат (Пип) и 17+1 соработката со Централна и Источна Европа (ЦИЕ). Во следниот дел ќе ги разгледа македонско-кинеските односи низ призмата на евроинтегративниот процес. На крај ќе бидат извлечени заклучоци и изведени препораки за јавни политики.

Кинеското присуство во РС Македонија

Од повтореното воспоставување дипломатски односи со Кина, по признавањето на независноста на Тајван од македонската влада во 1999 и неговото последователно повлекување, Кина е присутна во РС Македонија главно со проекти во јавниот сектор, вклучително јавни договори и развојна помош (грантови и преференцијални кредити). Додека повеќето од договорите се склучени од страна на кинески

државни тела, присуството на приватни компании е релативно ретко.¹ Овој пристап во голема мера се вклопува во кинеските традиционални склоности да се работи со државни претставници, а не со невладини организации или бизниси. Тоа го одразува и домашниот режим каде државата (или партијата-држава, бидејќи линиите помеѓу двете се нејасни) е сеприсутна и ги регулира сите аспекти на меѓународните интеракции.

РС Македонија е корисник на кинески финансиски средства во вид на кредити од кинески државни банки и развојна соработка. Таа беше првата земја од платформата 17+1 што ја искористи кредитната линија од 10 милијарди американски долари наменети за инфраструктурни проекти. Освен тоа, таа е и првата европска земја каде Кина го имплементираше моделот за развојна соработка веќе тестиран во Азија и Африка преку целосно финансирање и изградба на основно училиште („Рајко Жинзифов“ во Општина Кисела Вода). Според кинеските процедури, сите проекти спроведени со кинески средства треба да бидат реализирани од кинеско, најчесто државно претпријатие. Изведувачот може да биде директно определен од кинеската влада, како што беше случајот со ЦВЕ за изградбата на хидроцентралата Козјак; избран на јавен тендер во Кина, како што беше Хуавеј за проектот е-образование; или избран од македонските власти помеѓу неколку компании претселектирани од кинеските институции, како што беше Синохидро за изградбата на автопатиштата Кичево-Охрид и Миладиновци-

Извор: english.republika.mk

Штип. Во ниеден од трите случаи процедурата не беше во согласност со македонското законодавство за јавни набавки, кое во голема мера е усогласено со правото на ЕУ со цел да се обезбеди транспарентност, правичност и ефикасност. Во два други случаја, каде средствата беа обезбедени од македонскиот буџет и кредит од Европската банка за обнова и развој, кинески државни компании добија јавни набавки во регуларна постапка: Јутонг беше избран да го снабди град Скопје со 202 двокатни автобуси, а ЦРРЦ Цуџоу да снабди електрични возови.

Кога станува збор за кинески приватни компании, РС Македонија не им е меѓу врвните дестинации за странски директни инвестиции (СДИ), ни во однос на аквизиции, ни за гринфилд или браунфилд инвестиции. Хајер, порано кинески гигант во електронската индустрија, кој го доби тендерот на владиниот проект „Компјутер за секое дете“, во 2009 најави заедничка инвестиција од 9 милиони евра со јужнокорејската компанија Тривју за производство на ЛЦД телевизори (Prizma, 2017 а). Веибо Груп, турско-кинеска компанија, требаше да отвори текстилна фабрика во Североисточниот Регион (Општина Ранковце), со почетен капитал од 180 милиони американски долари со намера да достигне 400 милиони за 5 години и да отвори 5000 работни места (Prizma, 2017 б). И двете инвестиции не се остварија, но ниедна страна не објавила официјално објаснување. И покрај предлогот на претходната влада да отвори специјална слободна зона за кинески компании, повторуван на секој 17+1 самит до 2017 година, кинеската страна не покажа никаков интерес и кинеските СДИ во РС Македонија остануваат незначителни (Blazheska, 2018).

За споредба, кинеското присуство во Србија не е ограничено на јавни договори, иако нивниот број е голем (на пример, железницата и автопатот по Коридор X, автопатот по Коридор XI, мостот Михало Пупин, термоелектраната Костолац меѓу поголемите), но, исто така, вклучува и повеќе аквизиции, како: Железара Смедерево, РТБ Бор, Север, Џонсон електрик, како и неодамна најавената голема гринфилд инвестиција од фабриката за гуми Шангонг Линглонг. Во Албанија, Кина нема добиено ниеден јавен

договор и покрај историски блиската соработка до 90-тите години на минатиот век. Наместо тоа, Кина се фокусира на аквизиција на странски удели во околу 100 албански компании, вклучувајќи и некои чувствителни области, како што се управување со рудници за бакар, нафтени полиња и аеродромот во Тирана. Главниот кинески проект во Црна Гора, изградбата на автопатот Бар-Бољаре (со 85 % кинески кредит во износ од 890 милиони евра), предизвикува различни реакции. Од една страна, според црногорските власти и граѓани се работи за многу потребен проект за развојот и економскиот раст во иднина.² Од друга страна, имајќи ја предвид големината на економијата и јавниот долг од близу 80 % од БДП, некои истражувачи го користат овој проект за да ја опишат т.н. кинеска дипломатија на должничка замка (Doehler, 2019). Во Босна и Херцеговина кинески банки обезбедија средства за изградба на приватната термоелектрана Станари и за дополнителен блок на термоелектраната Тузла од страна на кинески компании. И двата проекти ги поткопуваат стандардите за животна средина на ЕУ и со тоа и кинеските обиди да се претстави како одговорна сила во поглед на заштита на животната средина.³

Во секој случај, Кина многу брзо учи и нејзините методи сè почесто наликуваат на методите на ЕУ и САД. Нејзината првична желба да работи со владини институции полека се проширува и на други чинители од регионот, како универзитети, истражувачки институти, тинк-тенк организации, стопански комори итн. Во рамки на соработката, Кина отвора Конфуциј институти низ сите земји, создава свои организации и мрежи, како што е ПиП Студиската мрежа, 17+1 тинк-тенк мрежата, Институтот Кина-ЦИЕ во Будимпешта, Центарот за глобално партнерство во Софија итн. Овој пристап ѝ овозможува на Кина да оствари повеќекратни цели: да собере аналитички информации за политиките на странските земји; да ги истражи перцепциите за Кина во различни земји и да влијае врз позитивна промена на јавното мислење; да добие квалитетни согледувања за своите политики со цел да ги приспособи и да ја зголеми нивната ефикасност; да го промовира својот развоен модел и себеси како „мека моќ“ во ЗБ на исто рамниште со ЕУ и САД.

РС Македонија во иницијативата ПИП и соработката 17+1

РС Македонија, како и останатите земји од ЗБ, ја поддржува иницијативата ПИП, за што има потпишано Меморандум за соработка во 2014. Сепак, до денес земјата нема спроведено никакви позначајни активности во иницијативата, ниту учествувала во соодветните настани на високо ниво.

Иницијативата ПИП започната во 2013 година од претседателот Ши Џинпинг во Казахстан, има за цел поврзување на Азија со Европа и Африка преку големи инфраструктурни проекти, трговски олеснувања, финансиска интеграција, како и соработка во други области. Иако е покрената како обновување на античкиот Пат на свилата, денес вклучува над 100 земји, на 4 континенти и во вредност од над неколку трилиони американски долари. Не постои јавно достапна сеопфатна листа на учесници и проекти, ниту документ кој нуди јасна дефиниција на опфатот, целите и инструментите на ПИП. Овој замаглен концепт и лабавата институционална рамка оставаат многу простор за флексибилност, од една страна, овозможувајќи на секоја земја да учествува во ПИП според сопствени интереси. Од друга страна, недостигот на прецизност предизвикува загриженост во однос на нејзината транспарентност, намери и постигнати резултати.

Основното мото на иницијативата е „заемната корист“ што Кина и земјите учеснички би требало да ја извлечат од неа. ПИП најчесто се поврзува со големи инфраструктурни проекти, спроведени со финансирање од кинеска државна банка и изградени од страна на кинеско државно претпријатие. Во тој контекст, периодот од шест години можеби е прекраток за да се оценат постигнувањата, но, сепак, сè уште е невозможно да се издвојат ни поголеми успешни проекти, ниту да се определат значајни придобивки за земјите што се приклучиле. Истовремено, имајќи предвид дека повеќето проекти се реализираат во земји во развој кои имаат ограничен пристап до финансии и чијашто политичка и макроекономска ситуација е релативно нестабилна, прашање е дали тие земји би можеле да најдат други извори на финансирање. Тоа е случај и со РС Македонија и Црна Гора кои ги исцрпија сите други можности за финансирање на автопатиштата пред да се свртат кон Кина.

Што се однесува до 17+1⁴ форумот за соработка меѓу Кина, 16 земји од ЦИЕ и Грција, петте земји од ЗБ учествуваат од самиот почеток. Соработката генерира не само интерес, туку и големи очекувања дека ќе им помогне на учесниците да привлечат кинески инвестиции, да го зголемат извозот кон Кина и да го добијат многу потребното финансирање за инфраструктурни проекти. Од неговиот почеток на Самитот во Варшава во 2012 до денес, иницијативата се шири во однос на опсег и содржина, со кинеските ентитети како движечка сила и земјите од ЦИЕ како следбеници кои го прифаќаат она што е предложено. Овој пристап создава неколку резерви во однос на потенцијалниот успех на иницијативата, како и долгорочните интереси на земјите од ЗБ.

Прво, земјите од ЗБ немаат „сопственост“ врз иницијативата. Повеќето од нив се согласуваат со кинеските предлози со цел да не ја навредат Кина како нивен ценет партнер. Но, кога ќе сфатат дека често не добиваат многу конкретни придобивки или дека од нив се бара да потрошат и буџетски средства за соработката да успее, стануваат помалку ентузијастични и дури незаинтересирани. Еден пример е отворањето на 17+1 тематски центри во секоја земја од ЦИЕ (на пример, за културна соработка во РС Македонија, за транспорт и инфраструктура во Србија итн.), кои не успеаја да постигнат значајна видливост надвор од националните институции во коишто се сместени, ефикасно да ги промовираат потенцијалните придобивки од соработката 17+1 во соодветните области и да ги вклучат сите земји од ЦИЕ што би требало да ги претставуваат.

Второ, доведен е во прашање мултилатералниот карактер на иницијативата. Учесничките од ЦИЕ ги имаат предвид само своите интереси и не се гледаат себеси како дел од поширокиот ЦИЕ регион. Ова се гледа и од фактот што различните субрегиони, како ЗБ, Вишеград или Балтикот, кои ретко работеле заедно во духот на регионална соработка, не бараат заеднички решенија на заедничките проблеми. Субрегионите меѓусебе дејствуваат како конкуренти, а не како соработници, ризикувајќи да се впуштат во „трка до дното“ и да ги испуштат можностите да создадат заедничка регионална платформа што би овозможила да ја намалат асиметријата меѓу нив самите и Кина.

Трето, асиметријата која главно е заснована на големината на земјите и економиите од ЦИЕ натаму се влошува со ресурсите кои ги инвестираат владите од ЦИЕ за да ја искористат на најдобар можен начин соработката, што води кон асиметрија во знаењето. Кина собира опширни информации за сите земји вклучени во иницијативата, дури и најмалите, со зачудувачко ниво на деталност. Обучува и користи јазични професионалци и експерти за Балканот, и ги вклучува дипломатската мрежа, Конфуциј институтите и тинк-тенковите за да собере значајни согледувања со кои подобро ќе ги обликува нејзините политики и цели. Од друга страна, РС Македонија, како и другите земји од ЗБ, со исклучок на Србија, имаат многу ограничено разбирање за Кина воопшто – нејзините цели, можности, политика и јавни политики, и нема преземено никакви конкретни напори да се исправи таа нерамнотежа. Недостигот на експертиза и стратегија ги оневозможува македонските креатори на политики да носат информирани одлуки, да бидат проактивни со соработката и да ги максимизираат националните интереси.

Сепак, иницијативата 17+1 е корисна за земјите од ЗБ, бидејќи воспоставува постојан и редовен форум за комуникација со Кина. Претходно, со исклучок на Србија која има сеопфатно стратешко партнерство со Кина, земјите од ЗБ ретко имаа можност да седат на иста маса со Кина. Освен тоа, лабавата институционална структура на платформата 17+1 и нејзината еволуирачка природа оставаат многу простор за земјите од ЗБ да го исполнат со содржина според нивните приоритети, доколку сакаат. Досега нивното ниво на вклученост и амбиција во 17+1 варира, како што може да се види од рангирањето подготвено од Олер-Синкаи врз основа на настаните најавени и одржани во периодите 2013-2015 и 2016-2018, соодветно. РС Македонија беше рангирана на осмо место и класифицирана како „амбициозна“ држава во првиот период, но потоа падна на тринаесетто место во категоријата „следбеници“. Другите земји од ЗБ, исто така, бележат промени во рангирањето: Србија падна од 2 на 4 место, Албанија од 14 на 16, додека Црна Гора и Босна и Херцеговина се искачија од 16 на 11 и од 15 на 6 место, соодветно.

Случајно или не, падот во рангирањето следува по скандалот со прислушувањето што водеше

кон наводи за корупција и злоупотреба на моќ од високи македонски владини функционери. Имено, еден од случаите изведени пред суд од страна на Специјалното јавно обвинителство е поврзан со изградбата на двата автопатишта од страна на кинеското државно претпријатие Синохидро со кинески средства (СЈО, 2017). Тоа требаше да биде еден од клучните проекти на иницијативата 17+1, како поради неговата големина така и поради фактот што беше прв проект финансиран од кредитната линија од 10 милијарди американски долари обезбедени од Кина во рамки на соработката. Наместо тоа, ја оцрни репутацијата на кинеското вклучување во регионот на ЦИЕ и ја одврати македонската влада од размислување за слична соработка со Кина во блиска иднина.⁶ Освен тоа, скандалот ја намали македонската проактивност во 17+1 и никакви значајни иницијативи не беа предложени на последните три годишни самити (2017, 2018 и 2019).

РС Македонија меѓу ЕУ и Кина

Некои набљудувачи го сметаат покренувањето на иницијативата 17+1 како обид дополнително да се поткопа единството на веќе поделената ЕУ кога се работи за Кина (Годеман, Васелие, 2017). Тие сметаат дека покрај веќе воспоставените механизми за соработка меѓу Кина и институциите на ЕУ, не е потребен дополнителен форум за соработка. Сепак, оваа перспектива го занемарува фактот дека земјите од ЗБ сè уште не се земји членки и нивните специфични интереси не се застапени на состаноците на ЕУ, ниту го одразува фактот дека земјите членки на ЕУ вклучени во 17+1, всушност, се дестинација само на еден многу мал дел од кинеските инвестиции во ЕУ (1,5 % во 2018, намалување од 3 % во 2017), додека најголемиот дел од „колачот“ оди кај големите западноевропски земји и особено трите најголеми економии – Германија, Франција и Обединетото Кралство (Hannemann et al, 2019:11).

Земјите од ЗБ добиваат уште помалку кинески инвестиции: помалку од 3 % од вкупните инвестиции во ЦИЕ (Liu, 2016). Освен тоа, тие не можат да ги користат структурните фондови на ЕУ, што предизвикува дополнителни ограничувања за нивните влади кога станува збор за обезбедување средства за инфраструктура и раст, често оставајќи ја Кина како единствена алтернатива. Во меѓувреме,

Кина се труди да се претстави како кредибилен и одговорен партнер за ЕУ – нејзиниот најголем пазар, особено по почетокот на трговската војна со САД, која сериозно влијаеше врз кинеската економија. Затоа, од самитот на Кина и ЦИЕ во Софија во 2018 година, заедничките документи, односно Насоки за соработка, содржат упатувања кон фактот дека соработката 17+1 треба да е комплементарна со релевантните европски политики и проекти, да ги почитува регулативите и стандардите на ЕУ и да биде во склад со стратешкото партнерство меѓу ЕУ и Кина, Агендата ЕУ-Кина 2020, Инвестицискиот план за Европа и Трансевропската транспортна мрежа (Sofia Guidelines, 2018).

Освен тоа, има неколку причини зошто на Кина ѝ треба регионот на ЗБ да биде на добар пат кон членство во ЕУ. Прво, ниедна од земјите, со исклучок на Србија, не е доволно голема да биде значајна во кинеската надворешна политика. Нивно заедничко вклучување во 17+1, како што би било потоа со нивната интеграција во ЕУ, ѝ заштедува на Кина ресурси и енергија за да не мора да работи со земјите поединечно и да учи различни законодавства, стандарди и начини на правење бизнис.

Второ, процесот на усогласување со стандардите на ЕУ за земјите од ЗБ нема да ги одврати кинеските компании, туку ќе претставува поттик да научат. Успешно спроведени проекти според ЕУ стандарди во регионот на ЗБ се добра референца кога тие учествуваат во тендери на многу поголемиот пазар на ЕУ. На пример, добиениот тендер за мостот Пељешац кој го гради кинеското државно претпријатие Корпорација за патишта и мостови веројатно немаше да се случи без претходното искуство на компанијата на градежни проекти во ЗБ.

Трето, интеграцијата на регионот во ЕУ би значела повеќе стабилност и просперитет, што е од суштинско значење за кинеските инвеститори и за обезбедување извозни пазари. Имајќи предвид дека кинеските интереси во регионот се претежно од економска природа, Кина го гледа ЗБ како регион со релативно неискористен економски потенцијал што дополнително би се зголемил ако земјите станат членки на ЕУ.

Четврто, на Кина ѝ требаат пријатели околу масата кога се усвојуваат документи во Советот

на ЕУ, особено кога се работи за Заедничката надворешна и безбедносна политика. Искуството покажува дека земјите кои имаат многу интензивна соработка со Кина, како Унгарија или Грција, се клучни за блокирање документи кои изразуваат критични позиции кон Кина (Euractive, 2016). Така, повеќе сојузници во форумот каде што одлуките се носат едногласно би значело помалку критики кон Кина за чувствителни прашања, како што се нејзините политики кон Шинџианг, Тибет, Хонгконг, Тајван, Јужнокинеското Море итн.

Според тоа, кинеската соработка со РС Македонија сама по себе нема ниту намера ниту веројатност да ја оддалечи земјата од пристапувањето кон ЕУ, бидејќи нејзиното влијание е, барем засега, ограничено на економскиот сектор. Во тој поглед, РС Македонија, Црна Гора и Албанија се разликуваат од Србија каде кинеското економско влијание веќе се преточи во политичка дебата. Сепак, со цел РС Македонија да ги максимизира своите придобивки од соработката, треба да бидат исполнети два предуслова: прво, соработката треба да се придржува кон духот на европските вредности и да се спроведува според законодавството и стандардите на ЕУ. На тој начин ќе биде синергетска со евроинтегративниот процес, кој е стратешки национален интерес, и ќе ги побие сите сомневања за скриена агенда. Второ, треба да се земат предвид потребите на земјата и да се надмине моменталното несовпаѓање со она што Кина го нуди. Сметање само на кредити за финансирање на инфраструктура како јадро на соработката не е ни одржливо, ни заемно корисно.

Извор: dreamstime.com

Заклучоци и препораки

Се чини дека Кина нема претходно дефинирана стратегија за ЗБ, како ни за поширокиот регион на ЦИЕ. Нејзиното вклучување се обликува поплатно и има за цел да искористи разни прилики што се отвораат. Истото може да се каже за РС Македонија и повеќето земји од ЗБ кои сакаат да соработуваат со Кина, но истовремено немаат јасна идеја како да ја искористат соработката во своја полза. Асиметријата во однос на ресурси и знаење дополнително го влошува проблемот за земјите од ЗБ, кои, со исклучок на Србија, не успеваат да ги максимизираат своите интереси ни во билатералната соработка, ни во рамки на иницијативата ПиП и 17+1. Затоа, РС Македонија треба да започне со развивање соодветна политика за Кина во најблиска иднина, со цел да ги дефинира своите приоритети во однос на билатералната соработка, ПиП и 17+1. Специфични цели треба да се постават врз основа на добро разбирање на кинеските активности, интереси и она што Кина може да го понуди, како и конкретни чекори кон постигнување на тие цели. Имајќи го предвид недостигот на човечки ресурси во државните институции, овој пристап треба да вклучи експертиза од граѓанското општество и универзитетите.

Со оглед на тоа дека земјите од ЗБ се мали и релативно непознати за просечниот Кинез, регионалната соработка меѓу нив би била корисна за намалување на асиметријата во однос на Кина. Во тој контекст, Регионалниот совет за соработка би можел да помогне да се формулира заедничка регионална понуда во областите на туризам и инвестиции, со цел да се направи ЗБ во целина попривлечен за кинески туристи и инвеститори. Овој пристап, исто така, би го намалил поттикот за конкуренција и „трка до дното“

што не е ретка за земјите од ЗБ кога станува збор за грижа единствено за сопствените интереси.

Процесот на пристапување во ЕУ е уште едно ограничување за македонско-кинеската соработка, бидејќи двете страни досега имаа проблеми да ги вратат и да ги формулираат нивните заеднички проекти според критериумите на ЕУ за земји кандидати. Сепак, не е ниту кинеска амбиција, ниту интерес, да се претстави себеси како алтернатива за членство во ЕУ. Напротив, добро развиена соработка меѓу ЕУ и Кина во ЗБ би била од полза за трите страни. Затоа, Кина и ЕУ би требало да започнат дискусија како да соработуваат во ЗБ и на тој начин да придонесат кон побрз развој на регионот. Нивните пристапи може да се комплементарни во повеќе области. На пример, повеќето транспортни проекти кои Кина е заинтересирана да ги финансира во ЗБ се во согласност со Трансевропската транспортна мрежа на ЕУ: платформата 17+1 нуди финансирање за проекти за зелена обновлива енергија што би биле корисни за да се намали енергетската зависност на регионот во согласност со стандардите на ЕУ; Кина би можела да обезбеди развојна помош за изградба на многу потребната социјална инфраструктура вклучена во Единствените листи на проекти, но не е приоритет за финансирање од ЕУ, итн. Во тој контекст, Инвестициската рамка за ЗБ би можела да се обиде да ја вклучи Кина како финансиер, а Кина би можела да започне размислувања како да ги усогласи своите проекти со нормите и регулативите на ЕУ во однос на технички стандарди, но и еколошка, социјална и финансиска одржливост. Самитот ЕУ-Кина следната година во Лајпциг, во текот на германското претседателство со ЕУ, би можел да биде прилика да се поканат земјите од ЗБ на заеднички состанок и стратешка дискусија за овие прашања.

- 1 Според некои истражувачи (Прзичодниак, Лин итн.), зголеменото вклучување на Комунистичката партија на Кина во управувачките тела на повеќе приватни корпорации го отежнува разграничувањето на партиско-државната контрола врз приватниот капитал.
- 2 Овој параграф користи информации споделени во текот на експертската работилница „Корпоративна Кина на Балканот“ одржана во Тирана во мај 2019. Посебна благодарност до Ардиан Хачкај, Милун Трифунац и Момчило Радуловиќ.
- 3 Косово не е признато како независна држава од страна на НР Кина ниту вклучено во ПиП и 17+1, затоа нема да биде предмет на анализа овде.

- 4 17+1 платформата за соработка, која беше 16+1 на почетокот, вклучува 11 земји членки на ЕУ: Бугарија, Хрватска, Естонија, Унгарија, Латвија, Литванија, Полска, Романија, Словачка, Словенија и Чешка; 5 држави од ЗБ: Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, С. Македонија и Србија, и од 2019 и Грција.
- 5 На пример, погледнете го делот за Македонија во Каталогот за СДИ објавен во 2011 <http://images.mofcom.gov.cn/hzs/201309/20130923082710756.pdf>
- 6 Приватно интервју на авторот со висок службеник во Министерството за транспорт и врски, септември 2019.

Библиографија

Doehler, Austin (September 2019). *The Pernicious Effects of China's Belt and Road Initiative on Western Balkan-EU Integration*. Center for Economic Policy Analysis. <https://www.cepa.org/from-opportunity-to-threat>

Euractiv (July 2016) <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-unable-to-adopt-statement-upholding-south-china-sea-ruling/>

Foreign Investments Uncovered. Prizma. (2017 a) <http://investicii.prizma.mk/en/inv/Triview-and-Haier>

Foreign Investments Uncovered. Prizma. (2017 b) <http://investicii.prizma.mk/en/inv/Weibo-Group>

Godement, Francois, Vasselier, Abigael (2017). *China at the gates: A new power audit of EU-China Relations*. European Council on Foreign Relations. London. https://www.ecfr.eu/page/-/China_Power_Audit.pdf

Haneman, Thilo, Huotari, Mikko, Kratz, Agatha (March 2019). *Chinese FDI in Europe: 2018 trends and impact of the new screening policies*. MERICS. <https://www.merics.org/en/papers-on-china/chinese-fdi-in-europe-2018>

Krstinowska Blazheska, Ana (2018). *BRI – Potential for Economic Cooperation between China and the Western Balkans: The Case of the Republic of Macedonia*. Center for Research and Policy Making. <http://www.crpm.org.mk/wp-content/uploads/2018/12/China-BRI-Macedonia-FINAL-1.pdf>

Liu, Zuokui, quoted in Kratz, Agatha, Stanzel, Angela (2016). *China's investment in influence: the future of 16+1 cooperation*. European Council on Foreign Relations. London. http://www.ecfr.eu/publications/summary/chinas_investment_in_influence_the_future_of_161_cooperation7204

Mirel, Pierre (October 2019). *European Union-Western Balkans: for a revised membership negotiation framework*. <https://www.recom.link/>

[european-union-western-balkans-for-a-revised-membership-negotiation-framework/](https://www.recom.link/european-union-western-balkans-for-a-revised-membership-negotiation-framework/)

Oehler-Sincai, Iulia-Monica (September, 2018). *A Reconfiguration of Sino-EU Relations under New Circumstances?*. http://www.globeco.ro/wp-content/uploads/vol/split/vol_6_no_2/geo_2018_vol6_no2_art_012.pdf

Pavličević, Dragan (November 2019). *Structural power and the China-EU-Western Balkans triangular relations* in "Asia Europe Journal". Springer, vol. 17(4). pp. 453-468. https://ideas.repec.org/a/kap/asiaeu/v17y2019i4d10.1007_s10308-019-00566-y.html

The Sofia Guidelines for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries (July 2018). https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1577455.shtml

Traektorija Indictment (2017). Special Prosecutor's Office. <https://www.jonsk.mk/wp-content/uploads/2017/09/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0.pdf>

Turcsanyi, Richard (2014). *Central and Eastern Europe's courtship with China: Trojan horse within the EU?*. European Institute for Asian Studies. <http://www.eias.org/wp-content/uploads/2016/02/EU-Asia-at-a-glance-Richard-Turcsanyi-China-CEE.pdf>

White Paper China's Peaceful Development (2011). Information Office of the State Council. http://www.gov.cn/english/official/2011-09/06/content_1941354.htm

Zhou, Yinhuang (November 2004). *China's Diplomacy*. China Intercontinental Press.

Импресум

Наслов

Местото на Република Северна Македонија во кинеската стратегија за Западен Балкан

Издавач

Фондација Конрад Аденауер во Република Северна Македонија

Автор

Ана Крстиновска

Координација

Даниела Поповска

Јоханес Д. Раи

Лектура

Ивана Коцевска

Графичка подготовка

Винсент графика

Издадено со поддршка на Сојузна Република Германија.
Фондацијата Конрад Аденауер не сноси одговорност за фактите и ставовите изнесени во публикацијата. Истите претставуваат лични гледишта на авторот.

**Фондација Конрад Аденауер
Претставништво во Северна Македонија**

Ристо Равановски 8
МК - 1000 Скопје
Т + 389 / (2) 3217 075
skopje@kas.de

www.kas.de/nordmazedonien